

Jan Hilmersson lär ut metallgestaltning vid Stenebyskolan.

Utbildning i metallhantverkets frontlinje:

Steneby utmanar traditionen

– Vi vill utmana och tänja gränserna för vad som kan vara en gravsten!

Det säger Jan Hilmersson, adjunkt i metallgestaltning vid Stenebyskolan i Dals Långed.

Genom ett samarbete med kyrkogårdsförvaltningen i Trollhättan har hans elever tre år i rad skapat verk för Håjums begravningsplats.

– Ingången har varit att få till mer individuella uttryck och hitta nya former och gestaltningar för minnesmärken som kan stödja i sorg och saknad. Vi är metallare och vi kan erbjuda arbeten med minst lika lång livslängd som en gravrätt innefattar. Vi vill visa att vi kan erbjuda kunden något som de inte kan hitta någon annanstans.

Allt började med att kyrkogårdsförvaltningen i Trollhättan kontaktade Jan Hilmersson och undrade om hans elever skulle vara intresserade av att skapa verk att ställa ut längs en Minnenas stig som anlagts intill krematoriekapellet med syfte att erbjuda utställningsplats för nya typer av gravvårdar.

NAPPADE DIREKT

– Jag tyckte det var en fantastisk bra idé och nappade direkt, säger Jan Hilmersson, som snabbt skapade ett projekt för sina elever kring alternativ utformning av gravvårdar där den kristna symboliken tonades ner för att öppna upp för skapande av något som kan vara en gravvård för alla.

Projektet initierades hösten 2014 och våren 2015 ställdes de första verken ut längs stigen på Håjums kyrkogård.

– Sen har vi fyllt på med verk från nya årskullar våren 2016 och 2017. I dag står där nog 15–16 alster, tror Jan Hilmersson.

Utbildningen på Stenebyskolan där Jan Hilmersson undervisar sedan 1991 heter metallgestaltning. Det är en treårig konstnärlig kandidatutbildning kopplad till Högskolan för design och konsthantverk (HDK) i Göteborg, som i sin tur lyder under konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet.

UTVECKLA HANTVERKET

– Undervisningen ligger på högskolenivå. Det krävs att eleverna har en viss erfarenhet när de kommer hit. Tanken är att de ska utveckla sitt hantverk här, snarare än att de ska lära sig ett hantverk.

Varje år tas fyra till sex elever in. Efter avklarade studier finns det möjlighet att fortsätta med en tvåårig masterutbildning.

– Vi vill erbjuda studenterna många olika sätt att se på sin fortsatta yrkeskarriär och därför gör vi gärna olika nedslag i samhället. Kyrkogården är ett sådant, men det kan också handla om till exempel offentliga parker eller ett bostadsområde.

– Vi vill att våra studenter får med sig en kreativ anda som gör att de kan ta hand om olika problemlösningar där deras kunskap behövs – från räcken, via skulpturer till i stort sett vad som helst. Vi ska ligga i frontlinjen för metallhantverk.

TEXT OCH FOTO: JOHAN NILSSON

Längs Minnenas stig på kyrkogården i Håjum står omkring femton verk av elever från Stenebyskolan utställda, däribland Linn Mårdestams "Hitta hem".

METALLGESTALTNING PÅ HDK

Kontakta Jan Hilmersson för ytterligare information eller för att komma i kontakt med eleverna: janne.hilmersson@hdk.gu.se

Mer information om utbildningen i metallgestaltning: www.hdk.gu.se

STENEBYSKOLAN

Stenebyskolan startade 1934 och en utbildning i smide var bland de första som erbjöds. I dag har skolan lite drygt 200 elever, varav 70 högskoleplatser fördelade mellan HDK:s metallgestaltning och yrkeshögskoleutbildningar inom finsnickeri och möbeltapetsering. Resterande platser på skolan upptas av elever vid olika förberedande praktiska konsthantverksutbildningar inom trä, metall och textil. www.steneby.se

Stål kan användas på så många olika sätt för att få fram olika uttryck, menar Daniel Stradow. "Alla här på skolan har olika bakgrund och har kanske sitt favoritsätt att ta sig an materialet. Så det kan bli väldigt olika uttryck."

Daniel Stradow om sin gravvård "Till dem som gått före"

"Jag ville få en lite arkaisk, ursprunglig form på gravvården. Något som påminde om den typ av höga gravstenar som man kan se på gamla kyrkogårdar."

– För mig så blev det viktiga kontakten bakåt i tiden. Hur generation efter generation i tusentals år har lett till att jag är här. Jag hade ingen specifik individ som jag ville tillägna gravvården till, så jag gjorde den för dem som gått före.

– Jag ville få en lite arkaisk, ursprunglig form på gravvården. Något som påminde om den typ av höga gravstenar som man kan se på gamla kyrkogårdar. Det är något som är väldigt härligt med den höjden.

Så det fick bestämma formatet.

– Symbolen med en vinge kan tala till oss på många olika sätt. Det kan vara en änglavinge eller anden som far iväg eller, som för mig, en korpvinge som en symbol för mina förfäder och det som jag har fått från dem.

– Gravvården är utförd i stålplåt och inuti hänger ett bronsarmband där texten står. Vingen i relief är smidd i stålplåt och fastsvetsad. Bakom vingen har jag öppnat upp lite så att ljuset kan skina igenom.

– Att jobba med gravvårdar är intressant. Det finns många ingångar som gör det spännande att jobba med – religion, tro, mytologi, samhörigheten bakåt i tiden.

– Om man tänker att man skulle ha jobbat i skarpt läge med en sörjande människa och försökt få fram något, så innebär ju det ytterligare en dimension som man som person också måste klara att hantera. Så att jobba med gravvårdar är spännande, men det kan nog också vara väldigt svårt.

Karin Kent Grundberg om sin gravvård "Bli hel igen"

– Jag ville göra en gravvård som saknade de vanliga symbolerna för sorg och förlust. Min gravvård är mer baserad på känslor kring sorg eller olika faser i sorgen. Det är ett klot som har sprängts isär och satts ihop igen.

– Det finns en japansk tradition som heter *kintsugi*, som handlar om att det som har gått sönder kan bli starkare och vackrare när det lagas och som går ut på att sätta ihop trasig keramik med guld. Och jag ville få fram någon slags tröstande känsla i att även om det känns som att man går sönder av sorg, så blir man hel igen. Man blir kanske inte densamma,

men man blir hel och man blir stark. Jag illustrerade det med den itusprängda runda formen som satts samman igen. Med förgyllningen inuti ville jag få *kintsugi*-referensen att man kan bli hel igen. Arbetet är gjort i tio millimeter tjock stålplåt som är förgylld på insidan.

– Vid utformning av en gravvård är det både viktigt och riktigt att tänka att värdigheten är det som står i centrum. Men det är också viktigt att våga utmana vad värdighet faktiskt innebär. Annars kan det bli ett ängsligt traditionskramande där man inte vågar göra någon förändring bara för att man är rädd att stöta sig. Och då kan det bli väldigt

konformt och opersonligt, som man kan se i gravkvarteren från 70-talet med alla sina nästan exakt likadana portfölj-formade stenar. Men jag tror vi gått ifrån den synen ganska mycket i dag. I dag vill vi varken leva eller dö på det sättet längre.

– Tidigare fanns det en större mångfald av gravvårdar. I och med övergången till massproducerade, industriellt framställda gravstenar tappade man hantverket och det tycker jag är synd. Att arbeta med järn och stål i utformningen av gravvårdar är för mig ett sätt att återaktualisera ett material som tidigare användes, men som litegrand har försvunnit.

Karin Kent Grundberg har belönats med ett stipendium från Mötesplats Steneby som syftar till att uppmuntra kreativa projekt som gynnar Dalsland. Hennes projekt heter Tänk på döden. "Jag vill knyta an till den tradition med smide och järn som länge funnits i trakten och undersöka hur den kan användas för att skapa moderna och personliga gravvårdar."

"Värdigheten står i centrum. Men det är viktigt att våga utmana vad värdighet faktiskt innebär. Annars kan det bli ett ängsligt traditionskramande."